

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

SEVENTEEN INTERNATIONAL SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2018

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

XVII

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2019

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

СЕДАМНАЕСТИ МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2018.

ЗБОРНИК РАДОВА

XVII

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2019.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
ДАРКО БУЛАТОВИЋ

Ректор Универзитета у Нишу
Проф. др ДРАГАН АНТИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН АРСЕНИЈЕ (ГЛАВЧИЋ)

Нишки културни центар-в.д. директора
СРЂАН САВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Господин Арсеније (Главчић)
- ректор др Драган Антић
- градоначелник Дарко Булатовић
- градски већник Јелена Митровски
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Вера Битракова Грозданов
- др Миодраг Марковић, доп. члан САНУ
- др Драган Војводић, доп. члан САНУ
- др Вујади Иванишевић, доп. члан САНУ
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Бранко Вујовић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Јоанис Сисиу
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марта Нађ
- др Срђан Пириватрић
- др Бојана Крсмановић
- др Ирена Оретскаја
- Милица Тодоровић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
- др Миомир Васов
- др Небојша Станковић

- др Јасмина Ћирић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Ана Мишић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић,
Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Патријарх српски Господин Иринеј
- проф. др Јован Пурић, СПЦ
- Академик др Ренате Пилингер
- Академик др Љубомир Максимовић
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Вујади Иванишевић
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Гиордана Тровабене
- др Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Иван Стевовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Светла Петрова
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- др Срђан Пириватрић
- др Атанасиос Семоглу
- др Винћенцо Ајело
- др Ирена Љубомировић
- ђакон др Ивица Чаировић
- др Јасмина Шаранац Стаменковић
(секретар)

САДРЖАЈ

<i>Миша Ракоција</i>	ОБНОВА ВИЗАНТИЈЕ 1018. ГОДИНЕ И ЦРКВЕНО ГРАДИТЕЉСТВО У НИШУ	
<i>Миша Ракоција</i>	RESTORATION OF BYZANTIUM DURING 1018TH AND SACRED ARCHITECTURE OF NIŠ	23 – 44
<i>Ариадна Воронова</i>	УСПОН ВИЗАНТИЈЕ 1018. ГОДИНЕ И РУСКА АРХИТЕКТУРА XI ВЕКА	
<i>Ариадна Воронова</i>	ПОДЪЕМ ВИЗАНТИИ 1018 ГОДА И РУССКАЯ АРХИТЕКТУРА XI ВЕКА	45 – 66
<i>Ирена Љубомировић, Ненад Радуловић Irena Ljubomirović, Nenad Radulović</i>	ПРВА ОБНОВА ВИЗАНТИЈСКОГ ЦАРСТВА НА БАЛКАНУ ЗА ВРЕМЕ ЈУСТИНИЈАНА I THE FIRST RENEWAL OF THE BYZANTINE EMPIRE IN THE BALKANS DURING JUSTINIAN I	67 – 74
<i>Милош Цветковић</i>	ПРИНЦИПИ ИНТЕГРАЦИЈЕ НЕРОМЕЈСКИХ ЕТНИЧКИХ СКУПИНА У ТЕМАТСКИ СИСТЕМ НА БАЛКАНУ	
<i>Miloš Svetković</i>	THE PRINCIPLES OF INTEGRATION OF NON-RHOMAIC ETHNIC GROUPS INTO THE THEME SYSTEM IN THE BALKANS	75 – 96
<i>Vania Popova</i>	THE MOSAIC PAVEMENTS OF THE EPISCOPAL BASILICA IN MARCIANOPOLIS	
<i>Вања Попова</i>	МОЗАИЦИ ПАВЕМЕНТА ЕПИСКОПСКЕ БАЗИЛИКЕ У МАРЦИАНОПОЛИСУ	97 – 114
<i>Konstantinos T Raptis</i>	THE BUILDING HISTORY OF THE АСНЕИРОРОИЕТΟΣ BASILICA RECONSIDERED	
<i>Константинос Т. Раптис</i>	РАЗМАТРАЊЕ ГРАДИТЕЉСКЕ ИСТОРИЈЕ БАЗИЛИКЕ АХИРОПИТОС	115 – 128
<i>Vassil Tenekedjiev</i>	ANOTHER LOOK AT THE LARGE BASILICA IN MARCIANOPOLIS: THE PROBLEMS OF ITS CONSTRUCTION AND DATING	
<i>Васил Тенекеџиев</i>	ЈОШ ЈЕДАН УВИД У ВЕЛИКУ БАЗИЛИКУ У МАРЦИАНОПОЛИСУ: ПРОБЛЕМИ КОНСТРУКЦИЈЕ И ДАТОВАЊА	129 – 156
<i>Svetla Petrova</i>	THE ANCIENT AND MEDIEVAL SETTLEMENT AT THE VILLAGE OF CHERVEN BREG, MUNICIPALITY OF DUPNITSA IN BULGARIA	
<i>Светла Петрова</i>	АНТИЧКО И СРЕДЊЕВЕКОВНО НАСЕЉЕ КОД СЕЛА ЦРВЕНИ БРЕГ, ОПШТИНА ДУПНИЦА, БУГАРСКА	157 – 186
<i>Andreas Pülz</i>	THE EPISCOPAL DISTRICT AT SIDE/ΠΑΜΦΥΛΙΑ	
<i>Андреас Пилц</i>	ЕПИСКОПСКИ ДИСТРИКТ У СИДЕ / ПАМФЛИЈА	187 – 208
<i>Гордана Костић</i>	ПРВИ ВЕКОВИ ХРИШЋАЊСТВА У ЕТИОПИЈИ И ВИЗАНТИЈСКОМ ЦАРСТВУ ОД III ДО VI ВЕКА – ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ	
<i>Gordana Kostić</i>	THE FIRST CENTURIES OF CHRISTIANITY IN ETHIOPIA AND THE BYZANTINE EMPIRE FROM III TO VI CENTURY – HISTORICAL CONTEXT	209 – 214
<i>Небојша Станковић</i>	AN UNUSUAL TRICONCHAL CHURCH IN THE VICINITY OF SVRLJIG (“MANASTIRIŠTE SVETE PETKE RUSALNE”): ORIGINAL FORM, ARCHITECTURAL ANALOGIES, AND POTENTIAL DATE OF CONSTRUCTION	

<i>Небојша Станковић</i>	ЈЕДНА НЕОБИЧНА ТРИКОНХАЛНА ЦРКВА У ОКОЛИНИ СВРЉИГА (МАНАСТИРИШТЕ СВЕТЕ ПЕТКЕ РУСАЛНЕ): ПРВОБИТНА ФОРМА, АРХИТЕКТОНСКЕ АНАЛОГИЈЕ И МОГУЋЕ ДАТОВАЊЕ	215 – 244
<i>Марко Поповић</i> <i>Marko Popović</i>	ЛАТИНСКЕ ЦРКВЕ СРЕДЊОВЕКОВНОГ ГРАДА НОВОГ БРДА LATIN CHURCHES IN MEDIEVAL CITY OF NOVO BRDO	245 – 256
<i>Robert Mihajlovski</i> <i>Gordana Filipovska-Lazarovska,</i> <i>Slobodan Stojkoski</i> <i>Роберт Михајловски, Гордана</i> <i>Филиповска-Лазаровска,</i> <i>Слободан Стојкоски</i>	MEDIEVAL BITOLA AFTER 1018: THE CULTURAL HORIZONS OF THE YENI MOSQUE СРЕДЊЕВЕКОВНИ БИТОЉ ПОСЛЕ 1018: КУЛТУРНИ ХОРИЗОНТИ У ЈЕНИ ЦАМИЈИ	257 – 270
<i>Jasmina S. Ćirić</i> <i>Јасмина С. Ћирић</i>	ON THE IMITATION (ΜΙΜΗΣΙΣ) OF ANTIQUITY: OPUS RETICULATUM AT THE EAST FACADE OF ST. JOHN KANEO CHURCH IN OHRID НА ПОДОБИЈЕ (ΜΙΜΕΖΙΣ) ΚΛΑΣΙЧНЕ АΝΤΙΚΕ: OPUS RETICULATUM НА ИСТОЧНОЈ ФАСАДИ ЦРКВЕ СВЕТОГ ЈОВАНА ΚΑΝΕΟ У ОХРИДУ	271 – 284
<i>Elisabeta Kodheli</i> <i>Елизабета Коделу</i>	ARCHITECTURAL FEATURES OF HOLY TRINITY CHURCH IN BERAT: THE QUESTION OF EPIROTE INFLUENCES АРХИТЕКТОНСКЕ ОДЛИКЕ ЦРКВЕ СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ У БЕРАТУ: ПИТАЊЕ ЕПИРСКИХ УТИЦАЈА	285 – 294
<i>Владимир Божиновић</i> <i>Vladimir Božinović</i>	ХЕРАЛДИЧКИ СИМБОЛИ НА ПАРАПЕТНИМ ПЛОЧАМА ХИЛАНДАРСКОГ ЕКСОНАРТЕКСА HERALDIC EMBLEMS ON THE SLABS OF THE CHILANDAR EXONARTHEX	295 – 316
<i>Γεώργιος Σίσσιου</i> <i>Иоаннис Сиссиу</i>	Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΛΗΜΝΙΩΤΗ СВЕТИ ЂОРЂЕ ЗАШТИТНИК ТЕОДОРА ЛИМНИОТИСА	317 – 340
<i>Ivan Vasilev, Angel Angelov</i> <i>Иван Василев, Ангел Ангелов</i>	NEW DATA CONCERNING THE ARCHITECTURE, WALL PAINTINGS AND DATING OF THE LATE- MEDIEVAL CHURCH OF ST. PETKA IN BALSNA, BULGARIA НОВИ ПОДАЦИ О АРХИТЕКТУРИ, ЖИВОПИСУ И ДАТОВАЊУ КАСНОСРЕДЊОВЕКОВНЕ ЦРКВЕ СВЕТА ПЕТКА У С. БАЛША, БУГАРСКА	341 – 354
<i>Зоран Ракић</i> <i>Zoran Rakić</i>	ПРЕДСТАВЕ СВЕТОГ САВЕ СРПСКОГ НА СВЕТОГОРСКИМ МИНИЈАТУРАМА ХVIII ВЕКА REPRESENTATIONS OF ST SAVA OF SERBIA IN ATHONITE ILLUMINATED MANUSCRIPTS FROM XVIII CENTURY	355 – 366
<i>Elizabeta Dimitrova,</i> <i>Orhideja Zorova</i> <i>Елизабета Димитрова,</i> <i>Орхидеја Зорова</i>	THE PARALEL UNIVERSES OF MACEDONIAN CULTURAL MULTIVERSE ПАРАЛЕЛНИ УНИВЕРЗУМИ МАКЕДОНСКОГ КУЛТУРНОГ МУЛТИВЕРЗУМА	367 – 382
<i>Tatjana Starodubcev</i> <i>Татјана Стародубцев</i>	SAINT LAZAROS THE PAINTER OR ON A SELDOM PAINTED CHAMPION OF SACRED PAINTINGS СВЕТИ ЛАЗАР ЗОГРАФ ИЛИ О ЈЕДНОМ РЕТКО СЛИКАНОМ БРАНИТЕЉУ СВЕТИХ СЛИКА	383 – 400

<i>Мирослава Костић</i>	СРПСКИ НАРОД НА ТЛУ ХАБЗБУРШКЕ МОНАРХИЈЕ ТОКОМ ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ 18. СТОЛЕЂА. ИСТОРИЈА И ТРАДИЦИЈА	
<i>Miroslava Kostić</i>	SERBS AT THE TERRITORY OF HABSBUURG MONARCHY DURING THE SECOND HALF OF 18TH CENTURY. HISTORY AND TRADITION	401 – 416
<i>Франц Цурк</i>	КОНЗЕРВАТОРСКО - РЕСТАУРАТОРСКИ РАДОВИ НА ИКОНОСТАСУ ЦРКВЕ СВ. АРХАНЂЕЛА МИХАИЛА И ГАВРИЛА У НИШУ	
<i>Franc Curk</i>	CONSERVATION AND RESTORATION WORKS ON THE ICONOSTAS OF THE CHURCH OF ST. ARCHANGEL MICHAEL AND GABRIEL IN NIŠ	417 – 432
<i>Проф. др Јован Пурић</i> <i>Prof. dr Jovan Purić</i>	ТАЈНА ЧУДОТВОРНОСТИ ИКОНА THE SECRET OF MIRACLE ICONS	433 – 446
<i>Дарко Тодоровић</i>	ТЕОФИЛАКТ ОХРИДСКИ, ДВОРСКИ ПАНЕГИРИЧАР И ЦРКВЕНИ ПОСЛЕНИК	
<i>Darko Todorović</i>	THEORNYLAST OF OHRID, COURT PANEGYRICIST AND CHURCH MINISTER	447 – 464
<i>Јасмина Шаранац</i> <i>Стаменковић</i>	ПСЕЛОВО МОЛБЕНО ПИСМО ВИЗАНТИЈСКОМ ЦАРУ ЗА ПОМОЋ ВЕСТАРХУ АНАСТАСИЈУ ЛИЗИКУ	
<i>Jasmina Šaranac Stamenković</i>	PSELLOS' LETTER OF PLEA REQUESTING HELP FOR VESTARCHES ANASTASIOS LIZIX ADDRESSED TO THE BYZANTINE EMPEROR	465 – 474
<i>Voriana Nanova</i>	THE MYSTIC OF THE HEART IN THE THEOLOGY OF ST. SIMEON THE NEW THEOLOGIAN (X-XI C.)	
<i>Борјана Нанова</i>	МИСТИКА СРЦА У БОГОСЛОВИЈИ СВЕТОГ СИМЕОНА НОВОГ БОГОСЛОВА (X-XI B.)	475 – 482
<i>Eirini Artemi</i>	THE ONTOLOGICAL AND GNOSIOLOGICAL TERMS FOR THE PERSON OF HOLY VIRGIN MOTHER ACCORDING THE WRITINGS OF EPIPHANIUS THE MONK (1015AD)	
<i>Ирени Артеми</i>	ОНТОЛОШКИ И ГНОСЕОЛОШКИ ТЕРМИНИ ЗА БОГОРОДИЦУ У РУКОПИСИМА ЕПИФАНИЈА МОНАХА (1015. ГОД.)	483 – 490
<i>Лидија Ковачева</i>	КУГА У АНТИЦИ И ВИЗАНТИЈИ И ЊЕНА ПЕРЦЕПЦИЈА У МАКЕДОНСКИМ НАРОДНИМ ПРЕДАЊИМА	
<i>Lidija Kovacheva</i>	THE PLAGUE IN ANTIQUITY AND BYZANTIUM AND ITS PERCEPTION IN THE MACEDONIAN FOLK LEGENDS	491 – 498
<i>Мимица Велова-Граорковска</i>	АРТИФИЦИЈЕЛНО ДЕФОРМИСАНЕ ЛОБАЊЕ НА ИСТОЧНОЈ НЕКРОПОЛИ НА ЛОКАЛИТЕТУ СКУПИ КОД СКОПЉА	
<i>Mimica Velova-Graorkovska</i>	ARTIFICIAL CRANIAL DEFORMATION IN A FEW SAMPLE SKULLS FROM THE EASTERN NECROPOLIS OF SCUPI	499 – 506
ПРИКАЗ <i>Јасмина С. Ђурић</i>	ЦВЕТАН ГРОЗДАНОВ, БОГОРОДИЦА ПЕРИВЛЕПТА (СВЕТИ КЛИМЕНТ) ВО ОХРИД, Скопје 2018.	507 – 510
ПРИКАЗ <i>Аиђела Гавриловић</i>	ANTE PORTAM AUREAM: STUDIA IN HONOREM PROFESSORIS ALEKSANDAR JOVANOVIĆ, MIROSLAV JOVANOVIĆ, Belgrade 2017.	511 – 516
IN MEMORIAM	ДР АЛЕКСАНДАР ПОПОВИЋ (1961 – 2018)	517 – 520

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његове Светости
Патријарха српског Господина Иринеја**

**With the blessing of
His Holiness Patriarch Irinej
of Serbia**